Syyttäjälaitos 24.10.2023 SY/2660/2023

Hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Syyttäjälaitoksen lausunto koskien Valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi, 24.10.2023, SY/2660/2023

Syyttäjälaitos kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston kirjelmästä koskien komission ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi.

Syyttäjälaitos suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin myönteisesti.

Artiklan 2 kohdassa 2 todetaan, että direktiivissä ”varoilla” tarkoitetaan varoja tai kaikkea aineellista tai aineetonta, irtainta tai kiinteää omaisuutta sekä kaiken muotoisia, myös sähköisiä tai digitaalisia, oikeudellisia asiakirjoja tai instrumentteja, jotka ovat osoituksena tämän kaltaisten varojen omistuksesta tai osuudesta niihin. Suomen rikoslain 40 luvun ja 16 luvun säännöksissä käytetään määrettä lahja tai oikeudeton etu tai etu, joka saa säännöksiä koskevassa hallituksen esityksessä lisäselvitystä siitä, miten etu voi olla mikä tahansa saajalleen merkityksellinen, ei yksin taloudellista arvoa omaava asia, joka on omiaan vaikuttamaan edunsaajan toimintaan palvelussuhteessaan tai toimessaan suhteessa edunantajaa koskeviin asioihin. Määritelmä lahja, oikeudeton etu tai etu kattaa siis hyvin artiklan 2 kohdassa esitetyn varoja koskevan luettelon.

Artiklassa 5 on säädetty jäsenvaltioiden toimenpiteistä sen varmistamiseksi, että direktiivissä tarkoitettujen rikosten havaitsemisesta, tutkimisesta, syytteeseenpanosta tai niitä koskevien tuomioiden antamisesta vastaavilla

jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla on jatkuvasti riittävä henkilöstö ja riittävät taloudelliset, tekniset ja teknologiset resurssit direktiivin mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Syyttäjälaitoksessa on talouselämän sekä turvallisuuden asia-alueelle, joiden piiriin korruptiorikokset kuuluvat, nimetty näitä asia-alueita hoitavat erikoissyyttäjät. Erikoissyyttäjille tarjotaan myös jatkuvaa ammattitaitoa ylläpitävää ja kehittävää koulutusta.

Artiklassa 7 muotoillaan rangaistavaksi lahjuksen antamiseksi minkä tahansa edun lupaaminen, tarjoaminen tai antaminen suoraan tai kolmannen osapuolen välityksin virkamiehelle itselleen tai kolmannelle vastineeksi siitä, että virkamies toimii virkavelvollisuuksiensa vastaisesti tai jättää velvollisuuksiensa vastaisesti toimimatta virkatehtävissään. Suomen rikoslain 40 luvussa virkamiehen lahjuksen ottamista koskeva säännös on muotoiltu ”virkamies, joka *toiminnastaan palvelussuhteessa*” pyytää tai ottaa vastaan lahjan tai edun sekä rikoslain 16 luvun lahjuksen antamista virkamiehelle koskevat säännökset ”Joka virkamiehelle lupaa, tarjoaa tai antaa hänen *toiminnastaan palvelussuhteessa*… edun”. Suomen lainsäädäntö ei edellytä sen näyttämistä, että etu on saatu tai pyydetty vastineeksi virkavelvollisuuksien vastaisesti toimimisesta tai niiden laiminlyönnistä. Lain säännösten ja esitöiden mukaan virkamiehen lahjuksen ottaminen tai lahjominen voisi olla rikoksen tunnusmerkistöjen osalta toteennäytetty, vaikka konkreettista suosimistointa ei olisi tapahtunutkaan, kunhan edun antaminen, pyytäminen tai lupaaminen on näytetty, samoin virkamiehen vaikuttamismahdollisuus edunantajan intressipiirissä oleviin asioihin. Nykyinen lainsäädäntömme on siis eri tavoin muotoiltu kuin artikla 7 mutta kattaa virkavelvollisuuksien vastaisesti toimimisen tai niiden laiminlyömisen. Valtion virkamieslaissa (19.8.1994/750) on lisäksi taloudellisen tai muun edun vaatimista, ottamista ja hyväksymistä kieltävät säännökset. Kyseiset säännökset voivat tulla sovellettavaksi virkavelvollisuuden rikkomisena tai tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena.

Artiklassa 8 on vastaavat säännökset yksityisellä sektorilla tapahtuvasta lahjonnasta. Artiklassa säädetään, että oikeudettoman edun lupaaminen, tarjoaminen tai antaminen tapahtuu, jotta yritystä johtava tai siellä työskentelevä henkilö toimisi velvollisuutensa vastaisesti tai jättää velvollisuutensa vastaisesti toimimatta. Suomen lainsäädännössä rikoslain 30 luvun 7, 7a, 8, 8 a pykälissä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa tai lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa lähdetään erilaisesta sanamuodoista. Säännöksissä etu luvataan, tarjotaan, annetaan tarkoituksin saada lahjottava toimessaan tai tehtävässään suosimaan edunantajaa tai jotakuta muuta. Samoin lahjuksen ottamista koskevassa säännöksessä lahjus pyydetään, otetaan vastaan tai hyväksytään suosiakseen toimessaan tai tehtävässään lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta. Sanamuodot siis ovat artikla 8 sanamuotoihin nähden varsin erilaiset, mutta kattanevat velvollisuuksien vastaisesti toimimisen tai toimimatta jättämisen. Toisaalta artiklan 8 sanamuoto ”velvollisuuksien vastaisesti toimiminen tai toimimatta jättäminen” voinee kattaa muunkinlaista toimintaa kuin suosimista. Suomen lainsäädäntö vaatinee päivittämistä lahjomista ja lahjuksen ottamista elinkeinoelämässä koskevien säännösten osalta.

Artikla 9 osalta sen lisäksi, mitä U-kirjelmässä sivulla 12 todetaan, b kohdassa kuvattuun menettelyyn voisi soveltua joissakin tapauksissa rikoslain 28 luvun kavalluksen tunnusmerkistöt tai 36 luvun 5 §:ssä säännelty luottamusaseman väärinkäytön tunnusmerkistö.

Artikla 10 sisältää säännöksen vaikutusvallan kauppaamisesta. Voimassa oleva lainsäädäntömme ei sisällä rikosnimikettä koskien vaikutusvallan kauppaamista. Artiklassa kuvattu menettely saattaisi tulla rangaistavaksi rikoslain 16, 30 tai 40 luvun lahjusrikoksia tai virkavelvollisuuden rikkomista koskevien säännösten nojalla. Kyseisten säännösten soveltuvuus kuitenkin riippuu olennaisesti, kuten U-kirjelmän sivulla 12 todetaan eduntarjoajan ja erityisesti välihenkilön tai kolmannen osapuolen

menettelystä, asemasta tai tapahtumien kulun etenemisestä. Erillisen vaikutusvallan kauppaamista koskevan teon kriminalisointi lainsäädäntöömme olisi korruption torjunnan tavoitteiden kannalta erittäin suotavaa.

Artikla 11 virka-aseman väärinkäyttö 2 kohdassa kuvatulle menettelylle ei löydy vastaavaa säännöstä Suomen lainsäädännössä. Luottamusaseman väärinkäyttöä koskevassa säännöksessä on samoja elementtejä, mutta siinä vahinkoedellytys koskee sitä, jonka oikeudellisia tai taloudellisia asioita tekijän tehtävänä on hoitaa. Kyseinen artiklan kohta edellyttänee uuttaa sääntelyä rikoslakiimme.

Artikla 15 osalta U-kirjelmässä sivulla 14 todetuin tavoin artiklan edellyttämät kuuden vuoden rangaistusmaksimit aiheuttaisivat lainsäädäntöömme muutoksia.

Lisäksi artikla sisältää kohdassa 4 c poikkeuksellisia lainsäädäntöömme nykyisellään kuulumattomia toimenpiteitä, kuten kielto toimia julkisessa virassa tai kielto hoitaa julkista tehtävää, kielto toimia sellaisen oikeushenkilön palveluksessa, joka on kokonaan tai osittain kyseisen jäsenvaltion omistuksessa. Lisäksi kohdassa d säännelty luonnollisen henkilön vaalikelpoisuuden menettäminen on U-kirjelmän sivulla 17-18 todetuin tavoin ongelmallinen perustuslakimme 14 §:ssä turvattujen vaali- ja osallistumisoikeuksien kannalta sekä perustuslain 27 §:ssä säännellyn vaalikelpoisuuden kannalta.

Artikla 17 kohta 2 sisältää oikeushenkilölle määrättävät seuraamukset. Kyseiset kohdat 2 a-i vaativat lainsäädäntöömme muutoksia. Tällä hetkellä oikeushenkilölle voidaan Suomen rikoslain 9 luvun 5 §:n mukaisesti määrätä yhteisösakko, jonka alin määrä on 850 euroa ja maksimimäärä 850.000 euroa. Liikevaihtoon ja tiettyyn prosenttimäärään liikevaihdosta perustuva yhteisösakkovaatimus voi ylittää laissamme nyt säädetyn määrän. Kyseinen liikevaihtoon perustuva prosentuaalinen sakon määrääminen sinänsä yhtenäistäisi ja helpottaisi yhteisösakon mittaamista.

Ari-Pekka Koivisto

valtakunnansyyttäjä

Tuire Tamminiemi

valtionsyyttäjä

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Tuire Tamminiemi
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
tuire.tamminiemi@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Ari-Pekka Koivisto
Valtakunnansyyttäjä
Syyttäjälaitos
ari-pekka.koivisto@oikeus.fi